

IQTISODIY KOMPETENTLIK ORQALI MOLİYAVIY INQIROZLARNI BOSHQARISH VA ULARNING OLDINI OLISH YO'LLARI

Usanov Zafar Beknazarovich

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13881616>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 21-sentabr 2024 yil
Ma'qullandi: 23-sentabr 2024 yil
Nashr qilindi: 30-sentabr 2024 yil

KEY WORDS

iqtisodiy kompetentlik, moliyaviy inqirozlar, risklarni boshqarish, moliyaviy savodxonlik, diversifikatsiya, moliyaviy barqarorlik, strategik rejalashtirish, iqtisodiy xavfsizlik

ABSTRACT

Ushbu tezisda iqtisodiy kompetentlikning moliyaviy inqirozlarni boshqarish va ularning oldini olishdagi roli ko'rib chiqiladi. Moliyaviy inqirozlar ko'pincha iqtisodiy bilimlarning yetishmasligi, risklarni noto'g'ri baholash va bozor o'zgarishlariga moslasha olmaslik tufayli yuzaga keladi. Iqtisodiy kompetentlik moliyaviy tahlil, strategik rejalashtirish, diversifikatsiya va zaxira resurslarini boshqarish orqali inqirozlarni samarali boshqarishga yordam beradi. Shuningdek, moliyaviy savodxonlikni oshirish va barqaror moliyaviy siyosat yuritish moliyaviy inqirozlarning oldini olishda muhim omil sifatida e'tirof etiladi. Tezis iqtisodiy kompetentlikni oshirish moliyaviy xavfsizlikni ta'minlashning asosiy yo'li ekanligini ta'kidlaydi.

Kirish

Iqtisodiy kompetentlik – bu shaxslar, korxonalar va davlatning iqtisodiy bilimlari va ko'nikmalarini amaliyotda qo'llash qobiliyati bo'lib, moliyaviy qarorlar qabul qilish, tavakkalchiliklarni baholash va barqaror moliyaviy boshqaruvni ta'minlash uchun muhim hisoblanadi. Moliyaviy inqirozlar ko'pincha noto'g'ri iqtisodiy qarorlar, iqtisodiy bilimlarning yetishmasligi va bozor o'zgarishlariga moslasha olmaslik tufayli yuzaga keladi. Ushbu tezisda iqtisodiy kompetentlikning moliyaviy inqirozlarni boshqarishda va ularning oldini olishdagi roli ko'rib chiqiladi.

1. Moliyaviy inqirozlarning sabablari

- **Iqtisodiy va moliyaviy savodsizlik:** Moliyaviy qarorlar qabul qilishda yetarli bilim va ko'nikmalarning yo'qligi inqirozlarga olib kelishi mumkin.
- **Noto'g'ri risk boshqaruvi:** Tavakkalchiliklarni to'g'ri baholay olmaslik va resurslarni noto'g'ri taqsimlash korxonalar va moliyaviy institutlar uchun katta yo'qotishlarga sabab bo'ladi.
- **Bozor o'zgarishlariga moslasha olmaslik:** Bozor sharoitlari o'zgarishiga javoban tezkor qarorlar qabul qila olmaslik iqtisodiy tanazzulga olib kelishi mumkin.

2. Iqtisodiy kompetentlik orqali inqirozlarni boshqarish

- **Moliyaviy tahlil va strategik rejalashtirish:** Iqtisodiy kompetentlik bozorni oldindan kuzatish va risklarni boshqarishda samarali vosita hisoblanadi. Moliyaviy bozorlar haqida chuqur bilimga ega bo'lgan tashkilotlar bozor o'zgarishlariga tezda javob berib, inqirozni boshqarish imkoniyatiga ega bo'ladilar.
- **Diversifikatsiya va aktivlarni boshqarish:** Iqtisodiy kompetentlik aktivlarni diversifikatsiya qilish orqali tavakkalchiliklarni kamaytirishga yordam beradi. Investitsiyalarni bir necha sohalarga taqsimlash inqiroz paytida zararlarni minimallashtiradi.
- **Zahira va moliyaviy bufer yaratish:** Iqtisodiy kompetentlik moliyaviy zahiralar va zaxira jamg'armalarini tashkil etishni ta'minlaydi, bu esa favqulodda vaziyatlarda moliyaviy barqarorlikni saqlashga yordam beradi.

3. Moliyaviy inqirozlarning oldini olish yo'llari

- **Moliyaviy savodxonlikni oshirish:** Iqtisodiy bilimlar va malakalar orttirish orqali fuqarolar va tashkilotlar moliyaviy qiyinchiliklarni oldindan ko'ra oladi va ularga tayyorlanadi.
- **Risklarni to'g'ri baholash:** Risklarni puxta tahlil qilish va bozor sharoitlarini oldindan kuzatish orqali inqirozlarning kutilmagan ta'sirlarini kamaytirish mumkin.
- **Barqaror moliyaviy siyosat yuritish:** Iqtisodiy kompetentlik orqali davlat va tashkilotlar moliyaviy siyosatni tartibga solish, qarz yukini to'g'ri boshqarish va iqtisodiy o'sishni ta'minlash orqali inqirozlarning oldini olishga erishadi.

4. Iqtisodiy kompetentlik va barqaror moliyaviy boshqaruv

- Iqtisodiy kompetentlik bozor o'zgarishlariga moslashuvchanlikni ta'minlaydi. Iqtisodiy bilimli rahbarlar inqirozlar davrida tezkor va samarali qarorlar qabul qilishga qodir bo'ladi.
- Raqamli texnologiyalarni joriy qilish va innovatsion yechimlarni qo'llash ham moliyaviy inqirozlardan himoyalashda muhim vosita sifatida xizmat qiladi.

Xulosa

Iqtisodiy kompetentlik moliyaviy inqirozlarni boshqarish va ularning oldini olishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Moliyaviy savodxonlik, risklarni to'g'ri baholash, aktivlarni diversifikatsiya qilish va moliyaviy strategiyalarni ishlab chiqish orqali inqirozlarning salbiy ta'sirlarini kamaytirish va moliyaviy barqarorlikka erishish mumkin. Iqtisodiy kompetentlikni oshirish moliyaviy xavfsizlikni ta'minlashning asosiy yo'li hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Gaffarov L. X., Qalandarov J. S. AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANGAN HOLDA TA'LIM JARAYONINI INDIVIDUALLASHTIRISHNING TASHKILIY JIHATLARI //Educational Research in Universal Sciences. – 2024. – T. 3. – №. 1 SPECIAL. – C. 147-151.
2. Гаффаров Л. Х. и др. Малака Ошириш Таълим Тизимида Ислохотлар: Инновацион Гоялар //IJTIMOIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2021. – T. 1. – №. 5. – C. 43-49.
3. Mankiw, N. G. (2021). *Principles of Economics*. 9th Edition. Cengage Learning.
4. Krugman, P., & Wells, R. (2018). *Microeconomics*. 5th Edition. Worth Publishers.
5. Schiller, B. (2020). *The Economy Today*. 14th Edition. McGraw-Hill Education.